

4) Сувенірні книги, що сприяють наступним діям поза стінами музею [5, с. 30 – 35], наприклад «Страви, які полюбляла Соломія Крушельницька», чи «Меню середньовічного міщанина Львова» тощо.

Таким чином сувенірна продукція, яка одночасно несе психо-емоційне навантаження та є складовою економічної діяльності може бути вдало використана як для популяризації музею так і для збільшення його доходу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белікова М., Безхлібна А., Тарасенко А. зміни в управлінні розвитком музеї як складової туристичної інфраструктури // Економіка та управління підприємствами. – Вип. 20, 2017. – С. 234 – 239.
2. Вайдакер Ф. Загальна музеологія. – Львів: Літопис, 2005.
3. Гресь-Євреїнова С.В. Брендінг Музею ретротехніки авто-мотоклубу «Фаєтон» як спосіб підвищення конкурентоспроможності // Глобальні та національні проблеми економіки. – Вип 11, 2016. – С. 313 – 317.
4. Гріффен Л. О., Константинов В. О. Система технічних музеїв України // Праці Центру пам'яткознавства : [зб. наук. пр.] / ред. кол.: О.М. Титова (гол. ред.), В.І. Акуленко, Т.В. Кара-Васильєва [та ін.] ; Центр пам'яткознавства Нац. акад. наук України і Укр. т-ва охорони пам'яток історії та культури. Вип. 16. – К. : [Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПК], 2009. – С. 91 – 102.
5. Кривошеева Т. Сувенірная продукція в музеях – інструмент емоціональної комунікації с посетителями // Современные проблемы сервиса и туризма. – №2, Том 10, 2016. – С. 29 – 37.
6. Медвідь Л. І. Роль сувенірної продукції в презентації та популяризації туристичного регіону // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Випуск 7, 2017. – С. 203 – 209.
7. Осадча А., Пільгук О., Нікіфорук Д. Інновації в галузі рекламного дизайну сувенірів в Україні // Сучасні тенденції розвитку науки : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 23-24 лютого 2018 року. – У 2-х ч. – Ч. 1. – Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2018. – С. 30 – 34.
8. Пахольок О. Особливості українського ринку сувенірної продукції та її класифікація // Товарознавчий вісник — № 8, 2015. – С. 90 – 96.

Тамара КУЦАЄВА
(Київ, Україна)

ПРО МУЗЕЙНІ ЗНАХІДКИ – НЕОБЛІКОВАНІ ПРЕДМЕТИ МУЗЕЙНОГО ЗНАЧЕННЯ

Нашою метою є дискусія про необліковані предмети [музейного значення], що можна виявити під час планового звірення музейної колекції або наукової роботи в фондозбірні та формування першого поняття про музейні знахідки. Актуальність теми полягає в тому, що з різних причин в колекціях, сформованих впродовж багатьох років, фондовики виявляють під час звірень або поточної роботи необліковані, у т. ч., невірно обліковані предмети. Такі предмети можуть бути парами або другими примірниками облікованих музейних предметів (МП). Безномерні предмети в одному екземплярі можна виявити в комплектах, колекціях.

До прийняття рішення про постановку необлікованих предметів на облік вони, з нібито безномерних МП, перетворюються в предмети музейного значення. Адже перебування речі в

фондозбірні не перетворює її автоматично в МП. Фондово-закупівельна комісія (ФЗК) має дійти висновку про актуальність прийняття, фактично музейної знахідки, на зберігання. В разі негативного рішення предмет мають передати в архів або в профільний відділ. За рахунок обліку музейних знахідок можна уточнювати зміст державної частини Музейного фонду України та розвивати музейну науку.

На нашу думку, яскравим прикладом введення в науковий обіг предметів музейного значення, що виявили в фондозбірні, є єврейські шлюбні контракти XVII–XIX ст., знайдені в Львівській національній галереї мистецтв в 2010 р. Італійські ктуби, що зібрав М. Райхенштайн, після його смерті в 1932 р. передали в Львівський єврейський музей. Звідти вони зникли 1939 р., коли репресії знищили музей [1]. Прикладом габаритних предметів, виявлених в фондосховищі Національного музею історії України (НМІУ) в 1993 р. є, наприклад, три скрині [2], що виробили в кін. XIX – на поч. XX ст. в стилі волзьких промислів. В них ще в 1953 р. надійшли експонати колишнього 1-го Всеукраїнського музею єврейської культури ім. Менделе Мойхер Сфорима з Одеси. Частина з них стала відомою колекцією єврейського ритуального срібла.

Для формулювання поняття «Музейні знахідки» ми здійснили аналіз законодавства та музеєзнавства. Відповідно «Інструкції з музейного обліку, зберігання та використання пам'яток державної частини музейного фонду України» від 25.09.2007 р. предмет музейного значення – це предмет, що має музейну цінність, але не входить до складу музейного зібрання і виявлений в період наукового комплектування. Предмет музейного значення, що включено до музейного зібрання і пройшов наукову обробку, набуває статусу МП. Музейний предмет – це пам'ятка, що має історичну і культурну цінність, належить до музейного зібрання і підлягає обліку. Саме лаконічне визначення має експонат – МП, що виставлено для огляду, структурна одиниця експозиції, основа музейної комунікації.

Ми пропонуємо тезу про те, що необліковані предмети, виявлені в фондосховищі в будь-який спосіб, мають іменуватися предметами музейного значення. Адже, один з двох предметів на яких виявлено однакові облікові №№ та предмети на яких проставлено помилкові №№ також, фактично, не перебувають на обліку, отже є предметами музейного значення, музейними знахідками.

В «Інструкції з організації обліку музейних предметів щодо звірення наявності предметів з фондово-обліковою документацією» від 21.07.2016 р. зазначено, що в Акті звірення наявності предметів з фондово-обліковою документацією зазначається кількість предметів, зокрема, незареєстрованих, зареєстрованих двічі або за однаковим обліковим № – законодавство передбачає випадки виявлення необлікованих МП. У той же час, Інструкція, хоча й передбачає внесення до Акту звірення додатків щодо незареєстрованих предметів, але не тлумачить чи предмети автоматично беруть на облік та чи підсумки звірення, що затверджуються ФЗК, засвідчують це. Логічно, що атрибуція виявлених предметів займає час, що не збігається з роботою комісії звірення. Інструкція також не визначає алгоритм дій у випадку виявлення незареєстрованого, зареєстрованого двічі або зареєстрованих за однаковим обліковим № предметів під час наукового опрацювання фондів. Таким чином, якщо п. 10 розд. VII Інструкції не визначає виявлення необлікованих предметів або будь-якої більшої кількості предметів, ніж мають бути за фондово-обліковою документацією, як порушення за результатами звірення, то до Акту звірення не має додаватись пояснювальна записка керівника музею. Доля та статус таких предметів має вирішитись в межах інструкцій рішенням ФЗК. На нашу думку, до прийняття такого рішення предмет має бути вилученим з фондосховища, якщо це можливо. У випадку, якщо вилучення музейної знахідки не можливе, то окремим документом необхідно визначити її місцезнаходження в фондосховищі.

Передбачаємо, що при взятті на облік музейної знахідки музейник буде прагнути зберегти її місце в фондосховищі та документації – шляхом реєстрації за продовженим дробовим значенням

вже наявного облікового № в певній групі зберігання, але відповідно до Інструкції це неможливо. Реєстрація музейних знахідок за продовженим дробовим значенням в книзі надходжень буде зміною і виправленням, що заборонено. Норма визначає, що зміни, виправлення записів у книгах обліку здійснюються у разі зміни або уточнення інформації про предмет за результатами наукової атрибуції, зміни стану збереженості, проведення експертизи і додаткових техніко-технологічних досліджень. В інших випадках зміни, виправлення записів не допускаються. При взятті на облік музейних знахідок до них потрібно ставитись як до нових надходжень та користуватись п. 5 підрозд. 5 розд. IV Інструкції про те, що при реєстрації предметів у книгах надходжень кожному предмету присвоюється обліковий номер.

Відповідно «Порядку проведення звірення наявності предметів і матеріалів науково-допоміжного фонду з фондово-обліковою документацією» від 16.04.2016 р. у разі виявлення в науково-допоміжному фонді (НДФ) культурних цінностей складається відомість про виявлені культурні цінності, які обліковуються в НДФ незалежно від стану їх збереженості.

Таким чином, **музейна знахідка** – це предмет музейного значення, виявлений в основному або науково-допоміжному фонді під час планового звірення наявності предметів з фондово-обліковою документацією музею або в результаті наукового опрацювання колекції, незалежно від того чи є він окремим предметом або частиною комплекту, колекції тощо. Виявлені культурні цінності підлягають експертизі для визначення їх історико-культурного та мистецького значення і для вирішення питання щодо їх включення до фондів музею. Експертиза проводиться ФЗК на підставі наукової атрибуції. До музейних знахідок відносяться всі незареєстровані предмети, а також другі, треті та більше одиниці з зареєстрованих за однаковими обліковими №№ предметів, до прийняття їх на облік рішенням ФЗК. Виявлені музейні знахідки фіксуються в документах, форму яких розробляє музей. Музейні знахідки, які не мають культурної цінності, передаються в архів музею або профільний науковий відділ.

Наведемо приклади атрибуції музейних знахідок в фондозбірні НМІУ. Наприклад, молитовник на івриті, що належав невідомим жертвам Бабиного Яру – книга «Махзор» [б. в., б. р.] [4], має два безномерних додатки – також молитовники. Книжки подарував НМІУ голова Громадського центру «Бабин Яр» О. Шлаєн в 1999 р. Основна книга пошкоджена від щоденного використання, а по центру обкладинки наклеєне велике саморобне серце з червоного паперу. Перший безномерний додаток до неї – це книжка без титульного аркушу, що складається з двох книжкових блоків, в картонній обкладинці. На форзаці є рукопис олівцем на івриті. Другий безномерний додаток – це книга більшого розміру, що на обкладинці має також паперове серце, але біле. Титульний аркуш на цій книжці також відсутній. Не дивлячись на те, що книга Збірник святкових молитов видається в кількох томах – безномерні книги є предметами музейного значення та можуть бути музейними знахідками. Це окремі книжки, хоча й частини одного видання. Паперове серце наклеєне й на «Гору» 1891 р. [3], в якій виявлено необлікований лист, що відповідає основним критеріям атрибуції. Лист написано до поч. 1990-х рр. на розвороті блокноту Софією.

Цікавим є комплект «Прейскуранти, ділова і торгова переписка купця 1-ї гільдії з м. Торчин Волинської губернії Гольдберга В. А.» [5], в якому нумерацію дробами проставили олівцем некоректно, після основного маркування чорнилами. Листи та рекламну продукцію, що отримав склад сільськогосподарських машин купця взяли на облік в 1954 р. Нині вважати їх комплектом не варто – документи різні, в одному екземплярі (є лише два однакових бланки), а більшість скріпок можна зняти. Належну атрибуцію комплекту не провели. Відсутній науково-уніфікований паспорт, а є лише Інвентарна картка. Документи передав Всеукраїнському історичному музею (нині НМІУ) вчитель з Луцька Г. Гуртовий в 1921 р.

В комплекті виявлено п'ять музейних знахідок, які разом із облікованими документами (це понад 50 аркушів), відображають картину ділових відносин власника в 1911–1912 рр.: рекламні буклети фабрик, оптових компаній, складів сільськогосподарської та іншої техніки Варшави, Любліна, Одеси та Ростова-на-Дону; листування Гольдберга з партнерами в Кутно, Москві, Ризі та Ростові-на-Дону.

В результаті дослідження не лише запропоновано актуальну для багатьох музеїв дискусію та сформовано перше поняття про музейні знахідки, а й розпочато атрибуцію не введених в науковий обіг пам'яток з колекції НМІУ. Висновки сприяють розвитку музейної наукової діяльності, критичному осмисленню напрацювань минулих років та сталому розвитку музейної сфери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єврейські шлюбні контракти: збірка ктубот Львівської національної галереї мистецтв ім. Б. Г. Возницького / ред. Віта Сусак. – Л., 2015. – 100 с.
2. НМІУ. – Е-2847-2849.
3. НМІУ. – РА-1193.
4. НМІУ. – РА-1611.
5. НМІУ. – ЛД-886/1–15.

Софія ЛАРІОНОВА
(Львів, Україна)

СТРІЛЕЦЬКА ВОГНЕПАЛЬНА ЗБРОЯ ПЕРІОДУ ПЕРШОЇ І ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ У МУЗЕЙНИХ КОЛЕКЦІЯХ ЛЬВОВА (НА ПРИКЛАДІ МУЗЕЮ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ)

Перша і Друга світові війни стали найбільшими збройними конфліктами в історії людства. Такі масштабні конфлікти вимагали величезної кількості різнокаліберної вогнепальної зброї. Лише деякі зразки такої зброї мають місце в експозиції у музеї Визвольної Боротьби України. Деякі з них представлені, на жаль, лише частково.

Чимале місце серед пам'яток історії і техніки займає зброя. Адже, війни сприяють розвиткові старих видів зброї і появи нових. Вогнепальна зброя поділяється на артилерійську, стрілецьку зброю та гранатомети. Стрілецька вогнепальна зброя поєднує в собі засоби безпосереднього ураження такі, як: снаряд, міна або куля; та засоби метання їх до цілі: гармати, міномети, кулемети, гвинтівки, пістолети, револьвери.

Важливим етапом у розвитку стрілецької зброї було створення автоматичної зброї. Вона з'явилася наприкінці XIX століття. Експозиції зброї Першої світової війни ми можемо побачити в музеях та в приватних колекціях, що бувають виставлені на загальний огляд в тематичних музеях. В музеї Визвольної боротьби України зберігаються зразки зброї та документація, що розповідають про боротьбу Українських Січових Стрільців; велика кількість експонатів, що висвітлюють 1917 – 1921 рр., коли діяла Українська Народна Республіка; представлена зброя часів Радянського Союзу.

Одним із зразків зброї є особиста зброя М. Дружбляка – «Прометей», кущового провідника СБ Жовківського району Львівської області. Це револьвер системи «Наган» зразка 1895 року. Радянський револьвер системи Нагана носили в кобурі характерної форми. Сконструйований бельгійським зброярем Леоном Наганом у 1895 році, револьвер зазнав багатьох модифікацій. Радянська модель 1930 року мала калібр 7,62 мм. і барабанний магазин на 7 патронів. Повністю